

XIX.

Hogy terem a magyar népdal?

Petőfi mondta, hogy: «ha a világ Isten kalapja, akkor Magyarország rajta a bokréta». A magyar népdallal szemben ez a mondás így módosulhat: «*ha a világ összes népdala Isten virágkosara, akkor abban a magyar népdal a legszebb rózsaszál*».

Mert hát ki tagadhatná, hogy van számtalan szebbnél szebb népdal a világon mindenféle nemzeti forma és tartalomban; de az is bizonyos, hogy oly gazdag forma, annyi költészeti báj, annyi pazar kedélyhullámmat s annyi sajátossággal egy nemzet népdal-irodalma sem dicsekedhetik, mint a magyaré. E felett már régen tisztában van a nemzetközi zenevilág, s az a közönség is, mely a különböző népdalok irodalmával foglalkozik. De honnan van ez az általános véleménynyilvánulás? Onnan, mert a ki a különböző s legkiválóbb nemzetek népdalait ismeri s behatóan tanulmányozza: az kénytelen azt tapasztalni és konstatálni, hogy a míg a legszámbavehetőbb népek nép-

dalai — minden eredeti vonásuk s kifejezési módoruk mellett — mindig bizonyos egyhangúságot mutatnak, kedélyhullámzat, lelkiállapot, vagy temperamentum tekintetében: addig a magyar népdalok rendkívüli sajátsága ép abban emelkedik minden más fölé, mert nincs az ember képzelmi, költészeti s kedélyhangulati világának *oly* vonása, *oly* árnyalata, mely a magyar népdalokban kifejezést ne nyerne. A szabad, de mindig nemes ábrándozás, a szerelem búbánata vagy derűje, a nemzeti önérzet kifejezése, a szilaj jókedv, a pajzán, de soha nem triviális humor, a dévaj hetykeség, a méla érzelgősség, a szilárd férfiasságot jellemző komolyság: mindez *oly* találó, *oly* meglepő jellemzetességet nyer a magyar népdal melódikus alkatrészeiben, minővel más nemzetek dalaiban nem lehet találkozni.

De hát a magyar dallamok e csodás prizmaja hogyan keletkezik, honnan veszi ezer és ezerféle színragyogását, hogyan terem, ki hozza létre? Mind *oly* kérdések, melyeket könnyebb felvetni, mint rájuk alaposan megfelelni.

Legnagyobb része terem magától, mint a mezők illatos virága, anélkül, hogy ültetnék. A nép egyik-másik fia keblében megcsendül egy húr; viszhangra talál a sziv redőiben, onnan fölszáll az ajkakra, ott megtalálja a hozzá illő szavakat, s kész a legszebb magyar népdal, mely aztán rónán-berken keresztül

bejárja az országot, s belopódzkodik a szívekbe, honnan ki sem lehet többé zárni, mert milliók hangulatát fejezi ki.

Egy másik nagyrésze pedig öntudatosan fakad az oly magyar zeneköltők kebléből, kik együtt éreznek a magyar néppel, ismerik annak minden bűját, örömét és vágyát, s kiknek általános művészeti dallamere akkor nyilatkozik meg legpregnansabb alakban, ha a magyar szóköltészet szárnyain, múzsjuk a rónák délibábos tündéreivel ölelkezik. A Duna-Tisza füzes partjaira tér pihenőre, résztvesz a magyar nép ünnepségeiben, vagy fölszáll a kárpáti bérczek ormaira s ott figyeli meg a pásztorok méla danáit.

Az imigyen termett magyar népdalok nem mindig nyerik el ugyan közvetlenül a népszerűséget, de egy kis kerülő uton teszik meg az utat hozzá, mint az izmos széles folyók a tengerhez. Dallamfűzéseik alkatrészeit széthordja a nép ajka mindenfelé; széthordják a népzeneszek, a cigánybandák, az úgynevezett nótás lányok és legények a fonóba, lakodalmas mulatságok s más dárídókba s a művelt magyar zeneköltők gyakran egész más alakban ismernek aztán saját szülőtteikre, mint a hogy azt eredetileg világgá bocsátották. De a főérdem az övék marad, mert ők hordják össze azt a kimerithetetlen dallamkincset, melyből aztán a legértékesebb népdali aranyszálak kerülnek ki.
